12.5.2021

Eduskunnan talousvaliokunta

HE 40/2021 vp

LAUSUNTO: HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI JÄTELAIN JA ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Fortum kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä ja esittää jätelain tuottajavastuujärjestelmää ja erityisesti pakkausten tuottajayhteisöjen organisoitumista koskien lausuntonaan seuraavaa.

Pääviestit

- Fortum korostaa, että lakiluonnoksen julkaisusta alkanut, jo vuoden kestänyt epävarmuuden aika pakkausten tuottajayhteisöjen rakenteesta ja järjestäytymisestä (esitetyn jätelain 62 §) tulee saattaa pikimmiten päätökseen. Riippumatta valittavasta sääntelytavasta pakkausten tuottajayhteisöjen organisoitumisesta päättämistä ei tule enää lykätä.
- Fortum kannattaa 62 §:ään esitettyä siirtymäaikaa, jonka nojalla pakkausten tuottajayhteisön tekemät merkittävät sopimukset velvoittavat sellaisenaan lain nojalla tuottajarekisteriin hyväksyttyä uutta tuottajayhteisöä.

Tuottajayhteisöjen organisoituminen

Pakkausten tuottajayhteisöjen järjestäytymistä koskien esitetään huomattavia muutoksia jätelain 62 §:ään. Esityksen mukaan pakkausjätteiden tuottajayhteisön toimialan olisi jatkossa katettava kaikki eri pakkausmateriaalit. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että nykyisten yhteen materiaaliin erikoistuneiden tuottajayhteisöjen tulisi ottaa hoitaakseen kaikkien muidenkin pakkausmateriaalien tuottajavastuu. Muutos johtaisi suurella todennäköisyydellä nykyisten tuottajayhteisöjen lakkauttamiseen ja pakkausmateriaalien tuottajavastuun hoitamisen keskittymiseen vain yhdelle toimijalle, eli niin sanotulle ”supertuottajayhteisölle”.

Epävarmuus tuottajayhteisöjen juridisesta uudelleenjärjestäytymisestä on aiheuttanut Suomen kierrätysmarkkinoille jo vuoden kestäneen häiriön, mikä on merkittävästi vaikeuttanut toimialan kehitystyötä ja investointeja. Esimerkkinä mainittakoon, että Fortumilla on tällä hetkellä sopimus muovipakkausten kierrätyksestä nykyisen muovipakkausten tuottajayhteisön kanssa. Lakiesityksestä aiheutuva epävarmuus tulevasta sopijapuolesta pysäytti Fortumin muovipakkausten

lajittelu- ja kierrätyslaitoskapasiteetin kehittämiseksi suunnitellut merkittävät investoinnit huhtikuussa 2020, jolloin ympäristöministeriön laatima esitysluonnos tuli lausunnoille. Kierrätyslaitosinvestoinnissa ei ole voitu edetä, sillä ei ole ollut varmuutta, sitovatko ennen lakimuutosta tehdyt sopimukset supertuottajayhteisöä nykyisen muovin tuottajayhteisön ja sopijapuolen lopetettua toimintansa.

Fortumin mielestä jätelaissa tulisi ensisijaisesti säilyttää mahdollisuus yksittäisiin pakkausmateriaaleihin erikoistuneisiin tuottajayhteisöihin. Esitysluonnoksen 62 §:n vaatimuksesta, jonka mukaan pakkausten tuottajayhteisön on edustettava kaikkia pakkausmateriaaleja, tulisikin luopua.

Mikäli eduskunta kuitenkin päättää hyväksyä hallituksen esityksen edeltä käsitellyin osin, Fortum korostaa, että nyt jo vuoden kestänyt epävarmuuden aika pakkausten tuottajayhteisöjen rakenteesta ja järjestäytymisestä tulee saattaa päätökseen. Pakkausten tuottajayhteisöjen organisoitumisesta päättämistä ei voi enää lykätä, sillä kotimaisten kierrätysinvestointien toteutuminen edellyttää varmuutta sopijapuolen pysyvyydestä.

Fortum pitää onnistuneena ratkaisuna 62 §:ään esitettyä siirtymäaikaa, jonka nojalla pakkausten tuottajayhteisön tekemät merkittävät sopimukset velvoittavat sellaisenaan lain nojalla tuottajarekisteriin hyväksyttyä uutta tuottajayhteisöä. Katsomme, että siirtymäsäännös tuottaa riittävän juridisen varmuuden nykyisten pakkausten tuottajayhteisöjen kanssa solmittujen sopimusten sitovuudesta.

Jätesääntelyn painopiste siirrettävä kierrätyksen edistämiseen

Nyt käsiteltävän hallituksen esityksen fokus on voimakkaasti jätteiden keräilyssä. Jätteiden keräys ei kuitenkaan ole vielä kierrätystä. Sääntelyn painopiste tuleekin jatkossa olla voimakkaammin juuri kierrätyksessä ja sen edistämisessä. Tämä näkökulma on onnistuneesti huomioitu tuoreessa valtioneuvoston periaatepäätöksessä kiertotalouden edistämisessä.

Erityisesti Fortum haluaa korostaa kierrätysraaka-aineiden markkinoiden toimivuuden tärkeyttä. Toimivat kierrätysmarkkinat myös osaltaan alentavat jätteen tuottajille jätehuollon toteuttamisesta syntyviä kustannuksia. Ilman riittäviä kysynnän kannusteita kierrätysmarkkina ei kuitenkaan kehity riittävän nopeasti poliittisesti asetettujen tavoitteiden kannalta. Jätesäänteleyssä asetetut velvoitteet jätteiden kierrätykselle ja tuottajavastuulle, sekä täten kasvava kierrätysraaka-aineiden saatavuus, eivät yksinään ole synnyttäneet riittävää kysyntää kierrätysraaka-aineille. Neitseellisten raaka-aineiden hintojen ollessa markkinoilla alhaisia, ei valmistavalle teollisuudelle synny markkinaehtoisesti riittäviä kannusteita kierrätysraaka-aineiden käyttöön.

Kierrätysmarkkinoiden kehitystä voidaan kiihdyttää säädös- ja vero-ohjauksella. Kysyntää lisäävästä sääntelystä hyvänä esimerkkinä voidaan mainita kierrätetyn sisällön vähimmäisvaatimukset valmistettaessa uusia tuotteita tai pakkauksia.

Kierrätysmarkkinoiden kehittymisen kannalta tulisi niin ikään tarkastella velvoitetta tuottajavastuunmaksujen modulaatioon. Tällöin tuottajayhteisöjen tulisi mukauttaa tuottajien niille maksamat maksuosuudet huomioiden mm. kierrätetyn sisällön käyttöaste tuotteiden valmistuksessa. Korkea kierrätetyn sisällön osuus tuotteissa siis alentaisi tuottajien maksamia kierrätysmaksuja, mitä voidaan pitää hyvänä keinona luoda valmistajille kannusteita kierrätysraaka-aineiden käyttöön.

Lisätietoja; Janne Koivisto, Public Affairs Manager, janne.koivisto@fortum.com;